

Yavuz Önen

Tarih: 03 Ekim 2005

SORU- 80'de Teoman Öztürk'ün arkasından Genel Başkansınız. Dönem hala, hem Türkiye için, hem de TMMOB için çok kritik. Bu döneme ilişkin değerlendirmeleriniz veya tarihe notlarınız ne?

YAVUZ ÖNEN- 1980, 1971'de başarısız olan, yarım bırakılmış olan, Türkiye'deki siyasi, toplumsal, devrimci, sosyalist, sol muhalefeti ortadan kaldırmaya yönelik çok hazırlıklı, sistematik bir askeri müdahaledir.

12 Eylül, toplumdaki bütün dinamik ortamları ortadan kaldırmayı hedeflemiş, programlamış ve bunu gerçekleştirmiş bir darbedir. Hedefler arasında kuşkusuz biraz önce sözünü ettiğim gibi toplumun işçi sınıfı, kamu çalışanları, öğretmenleri, köylüsü ve ara sınıfların, orta tabakanın mücadelesi ortamında sivrilmiş ve çok iyi tanınıp bilinen bir odak olduğu için hedef alınan ortamlardan biri oldu ve TMMOB Yasası temelden değiştirildi, siyaset yasağı getirildi, 71'inde getirilmek istenen yasağı Anayasaya konuldu. Meslek odalarına kamu çalışanlarının üyelik zorunluluğu ortadan kaldırıldı. Meslek odaları 12 Eylülün politik propagandasının uzun yıllar etki alanı içinde kaldı. Bir meslek odası üyesi olduğunu söylemek, Mühendis Mimar Odalarında görevli olduğunu söylemek bayağı yürek işiydi, zor bir işti. Hep kuşkuluydunuz, hep alınızda bir kızıl leke sürülmüş gibi hissederdiniz kendinizi; bir baskı altındaydık. 1980 onun ilk adımıdır, devrimci eylemin ortadan kaldırılmasının tarihidir.

TMMOB'deki geleneği yeni şartlarda ve çok zor şartlarda bile sürdürmek gerektiği inancıyla biz yine aynı ortamın insanları meslek odalarındaki yönetimi bırakmadık. Teoman'dan sonra ben Birlik Başkanlığına devraldım ve bir dönem Birlik Başkanı oldum. 12 Eylülün ilk günlerinde bütün hesaplarımıza el konuldu. Bütün odalarımıza girilip aramaların yapıldığı; yöneticilerimizin soruşturma, kovuşturmayla uğradığı ve pek çoğunun gözaltına alındığı bir dönemdi. Birlik arşivine askeri birliklerin arama maksadıyla gidip Birlik Haberlerini tomarlarla çıkarıp ayaklarının altına almaları sahnelerini yaşadık.

O dönem meslek odalarında âdeta yöneticiler ve bizler, ben Birlik Başkanı olarak bir nöbet tutma görevi yaptık. Gerçek anlamda bir meslek örgütlenmesi faaliyetinden söz etmek son derece zordur. Çünkü mühendis-mimar ortamı hedef alınmış ortamlardan biriydi, yani 80 sonrası yıllar çok zor yıllar oldu.

SORU- Evet, mühendis ve mimarlar neden sendikalaşmadı?

YAVUZ ÖNEN- Tabii ki. Şöyle: Biliyorsunuz 70'li yıllar, 80'li yılların ortasına kadar bütün dünyada refah devleti stratejilerinin uygulandığı, sosyal devlet politikalarının uygulandığı dönemlerdi. O

dönemde devletin Türkiye’de kalkınma hamlesi içindeki yeri, ekonomik gelişmedeki yeri çok güçlüydü; yani kamusal alan Türkiye’de hemen hemen ekonomik gelişmenin dinamiğini oluşturuyordu. Egemen sınıflarla sermayenin yeni projesiyle bu sosyal devlet projesinin sürdürüldüğü dönemlere rastlıyor bu dönemler ve kamu kesimi çok stratejik bir önem kazanıyor. Devlet kendi bünyesinde sermayenin projelerine ve programına karşı duracak güçlü örgütlenmelerini elbette istemiyordu.

Demirel ve arkadaşlarının 73 yılında meslek odalarına kayıt zorunluluğunu ortadan kaldırması ve siyaset yasağı getirmesinin nedeni de buydu zaten. O nedenle grevli-toplusözleşmeli, yani toplu pazarlık hakkı olan ciddi, güçlü örgütlerin doğması, egemenlerin ve o dönem hükümetlerinin hiç işine gelmedi. Direnişin temel nedeni budur, bugün de hâlâ çok zayıflamış olmasına rağmen kamu kesiminde kamu çalışanlarına sendikal haklar verilmiyor zaten. Devletin bu politikası çok sağlam tutuldu ve hiç vermediler. Temel nedeni budur. Yani güçlü bir karşı tepkiyi örgütleyecek, muhalefetin desteği olacak bir sendikal örgütlenmeyi, hele hele mühendis-mimarlarda, eğitilmiş beyinlerde, bilgiyi ve bilimi elinde tutan, çok güçlü konumda olan, ülke kalkınmasındaki stratejik önemi nedeniyle konumu çok güçlü olan mühendis-mimarların toplum içinde güçlü muhalif bir sendikal hareket içinde olmaları hiçbir zaman işlerine gelmemiştir ve bu nedenle yalnız sendikaları değil, meslek odalarını da tümüyle kapatma ve işlevsizleştirme projesi uygulanmıştır.

TEKSEN bu nedenle çok kısa zamanda Türkiye’nin bütün sathına yayıldı ve bir yıl gibi bir süre içinde 5 bin kayıtlı üyeye ulaşıldı. Teknik elemanların bütünselliğini de sağladı, yani mühendis ve diğer teknisyen kademeleri de bir araya getirildi. Bu hem sosyal bir güç oluşturma, hem coğrafi bir örgütlülük olanağı sağlayan yeni bir organizma olarak ortaya çıktı. Çok güçlü sesi vardı, onun için hemen 12 Martta müdahale edildi. Derneğe dönüştü, önce Birlik oldu, TÜTEB’i kurduk, Türkiye Teknik Elemanlar Birliğini kurduk. “Birlik de kuramazsınız” dediler, ondan sonra derneği kurduk ve hem Birliğin, hem Derneğin ilk Başkanı da benim.

Şurada bir devrimci arkadaşımızı anmama müsaade edin. TÜTEB Genel Sekreteri Koray Doğan 12 Mart müdahalesinden sonraki dönemde, evinden çıktığı bir anda polisler tarafından sırtından vurularak öldürüldü. Koray Doğan TÜTEB Genel Sekreteriydi, mimardı. Bunu bir anı olarak söylemek istiyorum. Yani meslek mücadelesi ve örgütlenmesi süreci sadece sosyal bir barış ortamında geçmiş bir mücadele olmadı, çok zorlu oldu. Baskınlara uğradık, kısımlara uğradık, sürgünlere uğradık, TMMOB bombalandı, canlar verildi, İnşaat mühendisleri ortamında da biliyorsunuz kayıplarımız var, yani Mühendis Mimar Odaları ortamında öldürülmüş meslek adamları var. Neden? Çünkü biraz önce değindiğimiz gibi, meslek odaları ortamı rahatsız edici ve çok güçlü bir ortam haline gelmişti.

SORU- TMMOB’nin başarıyla yürüttüğü bir muhalefet hareketi olan Özel yüksek okullar mücadelesine ve bugün benzeri bir sorun olan Kanunsuz vakıf üniversiteleri konusundaki görüşlerinizi anlatabilir misiniz?

YAVUZ ÖNEN- Özel yüksekokullar mücadelesi egemen sınıfların kovanına çomak soktuğumuz bir mücadeledir. Demirel ailesiyle boğuştuk. Hacı Ali'nin kurduğu özel yüksekokullardan mezun olanları kaydetmedik. Mimarlar Odasının özel yüksekokullara karşı kamusal eğitimi savunması ve yükseköğrenimin bir kamu hizmeti olduğunu savunması ve devletin bunu bütün halk kesimlerinin çocuklarına bir olanak olarak sunması görüşlerini savunuyordu ve özelleşemez bir kamusal bir alan olarak görüyordu eğitimi. Bu nedenle "yükseköğretimde özelleşmeye hayır" dedi ve oradan mezunları kaydetmeme kararı aldı. Özel Yüksekokullar Yasası olmasına rağmen biz Mimarlar Odasına kaydetmedik. Kaydetmeyerek, tezlerimizi mahkemeler aracılığıyla Anayasa Mahkemesine götürmeyi başardık.

Bir şeyi unuttuk bu konuşmalar arasında. Türkiye 20 yıllık dönem içinde -60'la 80- üç askeri darbe yaşadı. Bir tanesi farklı nitelikte, 12 Mart. Çünkü tam tamamlanmış bir askeri darbe biçimiydi, biraz farklıydı. Ama 60-71 ve 80, üç askeri müdahale diyebilir. Birinci müdahalede 1961 Anayasası düzenleniyor ve başından beri konuştuğumuz o toplumsal muhalefetin bu Anayasanın görelisi olarak sağladı

Dosya: [TMMOB Tartışıyor](#)

- Yavuz Önen